

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה

המחלקה לחינוך תשע"ז 2017

שם הקורס: למה צריך בית ספר? בחינה ביקורתית של החינוך הבית ספרי

מס' קורס: 129-1-0257

שם המרצה: ד"ר איתי שניר
שעות קבלה: בתיאום מראש

יעדי ההוראה:

מאז אמצע המאה ה-20 בית הספר עומד תחת מתקפות מכיוונים שונים: טוענים, בין השאר, שהוא לא מספק גירויים פסיכולוגיים מתאימים ללמידה, שהוא יוצר קונפורמיזם חברתי ושמרנות פוליטית, ושיש כיום פתרונות טכנולוגיים אפקטיביים יותר לרכישת ידע. בקורס זה נשאל: האם הגיע הזמן לפרק את בית הספר המוכר לנו? אילו חלופות אפשר להציע במקומו? והאם אפשר בכל זאת להגן על הצורך בבתי ספר גם במאה ה-21?

פרשיות לימודים:

1. **בית הספר בשירות השלטון:** בחלק הראשון של הקורס נדון בדרכים שבהן בית הספר פועל לשימור יחסי הכוח הקיימים בחברה – מעמיק פערים כלכליים, משרש אידיאולוגיה לאומנית, ועוד.
2. **המורה המסכל והמורה הנבער:** נדון בהגותו של הפילוסוף הצרפתי ז'אק רנסייר, המזהה בהיגיון ההוראה שמקובל בבית הספר את הבסיס לכל היררכיה חברתית.
3. **שחרור החברה מבית הספר:** בחלק זה של הקורס נדון בחלופות לחינוך בית-ספרי, כגון זו שהוצעה על ידי איוואן איליץ' בספרו "ביטול בית הספר" והמגמה התומכת ב"חינוך ביתי" (homeschooling).
4. **הגנה על בית הספר:** לאור הביקורות על בית הספר והחלופות המוצעות, נדון בניסיון מקורי ומורכב להגנה על בית הספר, שנוסח לאחרונה על ידי יאן מאסקליין המסתמך על הפילוסופית הפוליטית חנה ארנדט.
5. **בית הספר ומאבק פוליטי:** האם בית הספר יכול להיות זירה של מאבק פוליטי, ואתר שממנו יתחיל שינוי פוליטי משמעותי? בחלק זה של הקורס נכיר תשובות חיוביות לשאלה זו, ונבחן אותן במבט ביקורתי.
6. **בית הספר בעידן הדיגיטלי:** בחלק האחרון של הקורס נתמודד עם שאלות על אודות השינויים בתפקודו ובתפקידו של בית הספר בעידן האינטרנט והרשתות החברתיות. נצפה בסרט Afterschool (ארה"ב, 2008), ונדון באפשרות להפוך את המסך הדיגיטלי לחלק אינטגרלי מבית הספר.

דרישות והרכב ציון הקורס *

משקל בציון הסופי **	
נוכחות	% - _____
בחנים ***	% - _____
עבודות	% - _____
מבחנים	100 % - _____
סורים	% - _____
סה"כ	100% - _____

רשימה ביבליוגרפית:

עברית

איליץ', איוואן. (1973). ביטול בית הספר, תרגמה עליזה נצר. רמת גן: הוצאת מסדה.
 ארנדט, חנה. (2008). "המשבר בחינוך", תרגמו יניב פרקש וגדי גולדברג, תכלת 30, 94-113.
 לם, צבי. (1980). *ההגיונות הסותרים בהוראה*. תל אביב: ספרית פועלים.
 פרירה, פאולו. (1981). *פדגוגיה של מדוכאים*, תרגמה כרמית גיא. ירושלים: מפרש הוצאה לאור.
 שניר, איתי. (2016). "בית ספר", *מפתח* 10, 3-20.

אנגלית

Althusser, Louis. (2001). "Ideology and Ideological State Apparatuses. Notes Towards an Investigation", in *Lenin and Philosophy and Other Essays*, translated by Ben Brewster (pp. 85-107). New York: Monthly Review Press.
 Bourdieu, Pierre & Passeron, Jean-Claude. (1990). *Reproduction in Education, Society and Culture*, translated by Richard Nice. London: Sage Publications.
 Campos, Antonio. *Afterschool*. USA: BorderLine Films
 Masschelein, Jan. & Simons, Maarten. (2013). *In Defence of the School: A Public Issue*, translated by Jack MacMartin. Leuven: E-ducation, Culture and Society Publishers, 2013).
 Rancière, Jacques. (1991). *The Ignorant Schoolmaster: Five Lessons in Intellectual Emancipation*, translated by Kristin Ross. Stanford: Stanford University Press.

* יקבעו בתחילת הקורס ולכל המאוחר בשבועיים הראשונים של הסמסטר ולפני תום תקופת השינויים.
 ** אין לשנות את מרכיבי הציון הסופי במהלך הסמסטר.
 *** על המורה להודיע מראש על סוג הבחנים ומועדם.